

ЕКОНОМІКА

ECONOMICS

Ніпіаліді Ольга. Бюджетування для екології: польський досвід і специфіка. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2023. Випуск 3-4. С. 27-37.

DOI: <https://doi.org/10.35774/ibo2023.03-04.027>

УДК 338.27

JEL Classification O20: O29

Ніпіаліді Ольга

к.е.н., доцент кафедри фінансових технологій та банківського бізнесу

Західноукраїнський національний університет

м. Тернопіль, Україна

E-mail: nipialidi@ukr.net

ORCID: 0000-0002-9962-2939

БЮДЖЕТУВАННЯ ДЛЯ ЕКОЛОГІЇ: ПОЛЬСЬКИЙ ДОСВІД І СПЕЦИФІКА

Анотація

Вступ. В сучасних нестабільних умовах питання планування й бюджетування набувають виняткової ваги та актуальності. Їхнє вирішення уможливило досягнення відносно стійкості до викликів і ризиків, а також сприяє ефективнішому функціонуванню підприємств в конкурентних умовах. Окрім того, враховуючи рівень впливу людської діяльності на використання обмежених природних ресурсів та на екологію, на перший план виступає завдання їх збереження, яке також може бути вирішене завдяки застосуванню цих інструментів оскільки планування та бюджетування здатні забезпечити найбільш оптимальні бюджетні рішення та сприяти вирішенню глобальних проблем людства.

Методи. В основу формування статті покладено методи емпіричного й теоретичного дослідження. Зокрема, порівняння, зужитковано в процесі ідентифікації специфіки бюджетування та фінансування сталого розвитку в Польщі та Україні. Аналіз і синтез застосовано при встановленні відмінностей між методами бюджетування зверху вниз і знизу вгору. Системний підхід забезпечив вивчення особливостей реалізації фінансування сталого розвитку з різних джерел з акцентом на кредитуванні. Графічні методи застосовано для репрезентації систематизованого уявлення про кредитування, пов'язане зі сталим розвитком. Використання різних методів та узагальнень уможливило отримання якісних результатів дослідження, які дозволяють ефективно застосовувати наявний зарубіжний досвід для поширення його використання в українській практиці в цілях розвитку засад сталого розвитку в післявоєнний період.

Результати. В результаті проведеного дослідження узагальнено досвід країн ЄС, зокрема Польщі, з питань бюджетування сталого розвитку та найважливішої його складової – збереження довкілля. Критична оцінка організаційної складової бюджетування забезпечила побудову спрощеної схеми діяльності ЄС щодо питань сталого розвитку та його фінансування, яка може служити основою удосконалення аналогічної діяльності в Україні. Запропоновано використовувати практику бюджетування, максимально адаптовану до конкретного суб'єкта господарювання шляхом врахування недоліків і переваг відповідних його методів (зверху вниз і знизу вгору). Обґрунтовано доцільність кредитування підприємств на екологічні цілі та проаналізовано їх динаміку в Польській Республіці. Зроблено акцент на потребі в проведенні аналізу чинників, які негативно позначаються на діяльності,

спрямованій на зелену трансформацію економіки. Акцентовано увагу на оцінці грінвошингу, як одному з негативних чинників впливу на фінансування сталого розвитку, а також на польському досвіді застосування штрафних санкцій та шляхах розвитку практики бюджетування.

Перспективи. Подальші наукові пошуки варто скерувати на дослідження ознак та інструментів прозорості, в тому числі таксономію, що сприяють прийняттю рішень щодо інвестиційних проектів, їх раціональному бюджетуванню та забезпечують протидію псевдо екологічному маркетингу. Також в перспективі актуальним є вивчення досвіду та розробка методики оцінки суб'єктів кредитування (обґрунтування вибору показників, ідентифікація ризиків тощо), дослідження питання змісту й складу звітності як джерела оцінки, а також власне детальний аналіз різних форм фінансування та бюджетування сталого розвитку. Це уможливить раціональне застосування національних регуляторів і органів нагляду для запровадження дієвої системи контролю, а також сприятиме виробленню нової стратегії протидії негативним проявам, що перешкоджають реалізації принципів сталого розвитку.

Ключові слова: бюджетування, сталий розвиток, фінансування, кредитування, екологія, маркетинг, грінвошинг, аналіз, планування.

Вступ.

Забезпечення ефективного розвитку та результативності будь якої компанії суттєво залежить від того, як вона використовує наявні ресурси. Для досягнення оптимальності в питаннях ресурсовикористання найбільш використовуваними інструментами є планування й бюджетування. Загалом реалізація стратегії розвитку кожного господарюючого суб'єкта вимагає наявності певних інформаційних даних щодо використання ресурсів. З цієї позиції планування й бюджетування виступають у двоякій ролі. По перше, як джерело обґрунтування та прийняття управлінського рішення щодо напрямів використання ресурсів. По друге, як надзвичайно ефективний інструмент контролю такого використання. Дієвість планування, як функції управління, та бюджетування як інструменту фінансового менеджменту полягає в тому, що в їх основі лежать реальні фінансові дані, завдяки чому можна визначити пріоритети ресурсів та їх доцільний розподіл. В цьому контексті надзвичайно важливо чітко ідентифікувати функції, типи, методи бюджетування, й, особливо, його спрямування. В сучасних нестабільних умовах ці питання набувають виняткової ваги та актуальності оскільки їх вирішення уможливило досягнення відносної стійкості до викликів і ризиків, а також сприяє ефективнішому функціонуванню в конкурентних умовах. Окрім того, враховуючи рівень впливу людської діяльності на використання обмежених природних ресурсів та на екологію, на перший план виступає завдання їх збереження. Планування та бюджетування здатні забезпечити найбільш оптимальні бюджетні рішення та сприяти вирішенню глобальних проблем людства. Дослідження такого напрямку в сучасних умовах мають на меті пошук шляхів і напрямів розвитку інструментарію бюджетування й планування, вирішення питання їх спрямування для досягнення максимально корисного ефекту від діяльності, забезпечення її стійкості, а також мінімізації негативного впливу на зовнішнє середовище. Останнє завдання актуалізувалося у зв'язку з ініціативами щодо сталого розвитку та відповідними урядовими рішеннями, в тому числі міжнародними.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Актуалізація досліджень бюджетування та планування, зокрема пов'язаних з потребою урахування екологічної складової в діяльності виробничих фірм, призвела до появи низки наукових досліджень з цього напрямку. Вчені та практики активно пропагують перехід до сталого розвитку з ініціюванням врахування вихідних положень збереження довкілля та інвестування в цю справу.

Зокрема, науковці Сичевський М., Дейнеко Л., Кушніренко О. та Вознесенська Н., аналізуючи підходи до формування сучасних моделей соціально-економічного прогресу та сталого розвитку продовольчої системи України, обґрунтовують комплексність доктрини формування єдиної системи стратегічного планування. При цьому вони цілком логічно включають у її склад прогнозування, стратегування, баланс ресурсів та бюджетування, які в поєднанні зі стимулюванням, на думку вчених сприятимуть інноваційному піднесенню агросектору на засадах сталого розвитку [4, с. 193]. З іншого боку, Стрельченко О. в своєму дослідженні доводить ефективність використання

бюджетування для регулювання економічних показників діяльності. З цією метою автор застосовує метод моделювання щоб мати можливість оперативного впливу на обсяги виробничого портфеля для оптимізації фінансових результатів, поєднуючи це питання зі сталим розвитком [5, с.94-95].

Такий підхід має раціональність, оскільки базується на реальних фактичних даних, однак практично мало враховує питання екології, на яке, на нашу думку, в сучасних умовах варто робити акцент. Однак без нормативного врегулювання цього питання та покладання обов'язків щодо збереження довкілля на відповідних контрагентів, вирішити таку проблему загалом неможливо.

З огляду на це, добрі засади вирішення проблеми лежать не просто в площині державного регулювання, а й фінансування таких процесів на державному рівні. На цьому, зокрема, акцентує увагу Козаренко Л., вивчаючи досвід особливостей становлення «зеленого» (екологічного) бюджетування у розвинених країнах світу та країнах з трансформаційною економікою [2, с. 174-177]. Автор критично оцінює можливість, переваги та ризики запровадження принципів «зеленого» бюджетування в Україні на рівні держави через відповідні статті в бюджеті, а також робить висновок, що використання зарубіжного досвіду дозволить уникнути низки екологічних проблем. Зрештою макрорівень насправді має виняткове значення для сталого розвитку, адже ідентифікація стратегічних екологічних цілей уможливорює заходження «в глиб» справи та деталізацію більш «приземлених» питань, які в комплексі якраз і викликають розвиток глобальних екологічних проблем. Варто визнати, що пропозиція вищеназваного дослідника щодо маркування статей видатків бюджету, пов'язаних, з екологічними цілями дійсно формуватиме основу для поступового вирішення більш глобальних екологічних проблем [2, с. 175].

Таким чином можна розмежувати щонайменше два важливі напрями дослідження проблеми бюджетування. Це мікро і макрорівень, причому ймовірніше саме останній є і має бути першим.

Не заглиблюючись у більш детальний аналіз існуючих доступних літературних джерел і публікацій, слід зауважити, що в обох випадках якась дія в напрямі сталого розвитку і збереження довкілля матиме позитивний ефект. На цьому акцентують увагу науковці, які досліджують проблематику бюджетування сталого розвитку на різних рівнях, а саме такі як Бараньська М., Барткєвіч Б., Вишковский К., Вознесенська Н., Дейнеко Л., Дерінг Е., Детл М., Колісніченко В., Козаренко Л., Кравчинська-Качмарек М., Кушніренко О., Сичевський М., Стрельченко О., Шварц К. та багато інших. Попри це, в практиці, натомість, цей процес гальмується особистими меркантильними інтересами та недостатнім рівнем усвідомлення глобальності проблеми. Приклади розвинених зарубіжних країн в цьому плані є досить показовими й апробованими. З огляду на це їх критична оцінка дозволить вибудувати якісну й оптимальну модель бюджетування та дасть змогу уникнути багатьох проблемних питань.

Мета.

Метою дослідження є аналіз зарубіжного досвіду бюджетування для екологічних цілей, зокрема «зеленого» бюджетування в Польщі, ідентифікація напрямів його розвитку, а також встановлення ключового пріоритету з цих питань для України.

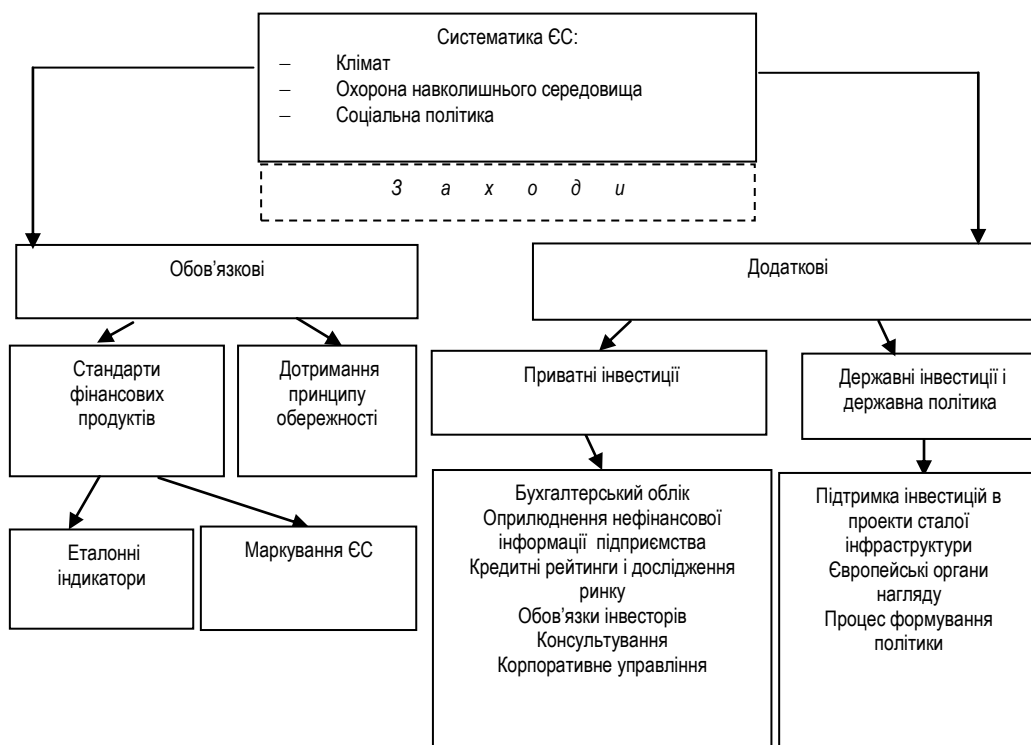
Методологія дослідження.

В процесі дослідження й написання статті використано методи емпіричного й теоретичного дослідження. Зокрема, порівняння, зужитковано в процесі ідентифікації специфіки бюджетування та фінансування сталого розвитку в Польщі та Україні. Аналіз і синтез застосовано при встановленні відмінностей між методами бюджетування зверху вниз і знизу вверху. Системний підхід забезпечив вивчення особливостей реалізації фінансування сталого розвитку з різних джерел з акцентом на кредитуванні. Графічні методи застосовано для репрезентації систематизованого уявлення про кредитування, пов'язане зі сталим розвитком. Використання різних методів та узагальнень уможливило отримання якісних результатів дослідження, які дозволяють ефективно застосовувати наявний зарубіжний досвід для поширення його використання в українській практиці в цілях розвитку засад сталого розвитку в післявоєнний період.

Результати.

Бюджетування в Польщі – активна практика, яка використовується для того, щоб раціоналізувати господарську діяльність та підвищити її ефективність. Багато досліджень польських науковців спрямовані на оптимізацію бюджетних рішень, і власне саме бюджетування, й охоплюють такі найбільш ефективні інструменти як аналіз і контроль. Суб'єкти господарювання можуть коригувати власний бюджет і готувати поточні прогнози з урахуванням внутрішніх і зовнішніх змін. Завдяки швидкому розвитку технічних засобів і сучасних інформаційних технологій сам процес бюджетування та контроль за його реалізацією може виконуватися значно швидше. В цьому контексті навіть йдеться про вбудований штучний інтелект і технічну можливість надання розширених екстрених сповіщень, що одночасно означає, що бюджет не тільки готується швидше, але й може бути детально проаналізований. В результаті це дозволяє деталізувати сутність і значення кожного показника. Бюджетування, таким чином, служить важливим інструментом реалізації планів і цілей суб'єктів господарювання, сприяє підвищенню їх ефективності й результативності. Але, натомість, є низка важливих питань, які недостатньо активно реалізуються при розробці бюджетів.

Зокрема, План фінансування сталого економічного зростання, який був прийнятий в ЄС у 2018 році [12], задекларував довгострокові завдання країн ЄС щодо цілей сталого розвитку. Основні його постулати ємно ілюструє схема напрямів діяльності, яка включає найважливіші систематизуючі об'єкти, а також обов'язкові необхідні й додаткові заходи (рис. 1).

Рис. 1. Спрощена схема діяльності ЄС щодо питань сталого розвитку та його фінансування
Примітки: джерело [12, с.17]

Попри те, що на даний час цей документ втратив чинність, він активував низку процесів, пов'язаних з вирішенням екологічних питань і розвитком так званого «сталого фінансування» в рамках Стратегії кліматичної нейтральності. В результаті розпочала діяльність Платформа сталого фінансування, яка ініціювала спрямування й мобілізацію приватного капіталу для здійснення інвестицій в сферу ESG (Environmental, Social and Governance – екологічне, соціальне і корпоративне управління). Відповідним чином для зацікавлення підприємств в Польщі почати розвиватися в екологічному руслі мотивуючим фактором стало підвищення шансів на отримання фінансування для таких цілей з боку держави та низки європейських інституцій.

Доцільно зауважити, що роль Плану фінансування сталого економічного зростання, з іншого боку, полягала в досягненні більшого акценту на важливих питаннях екології. Завдяки його затвердженню розпочалися відповідні процеси й був запущений, власне, сам механізм сталого розвитку для країн ЄС. В більш деталізованому вигляді він репрезентований на рис. 2.

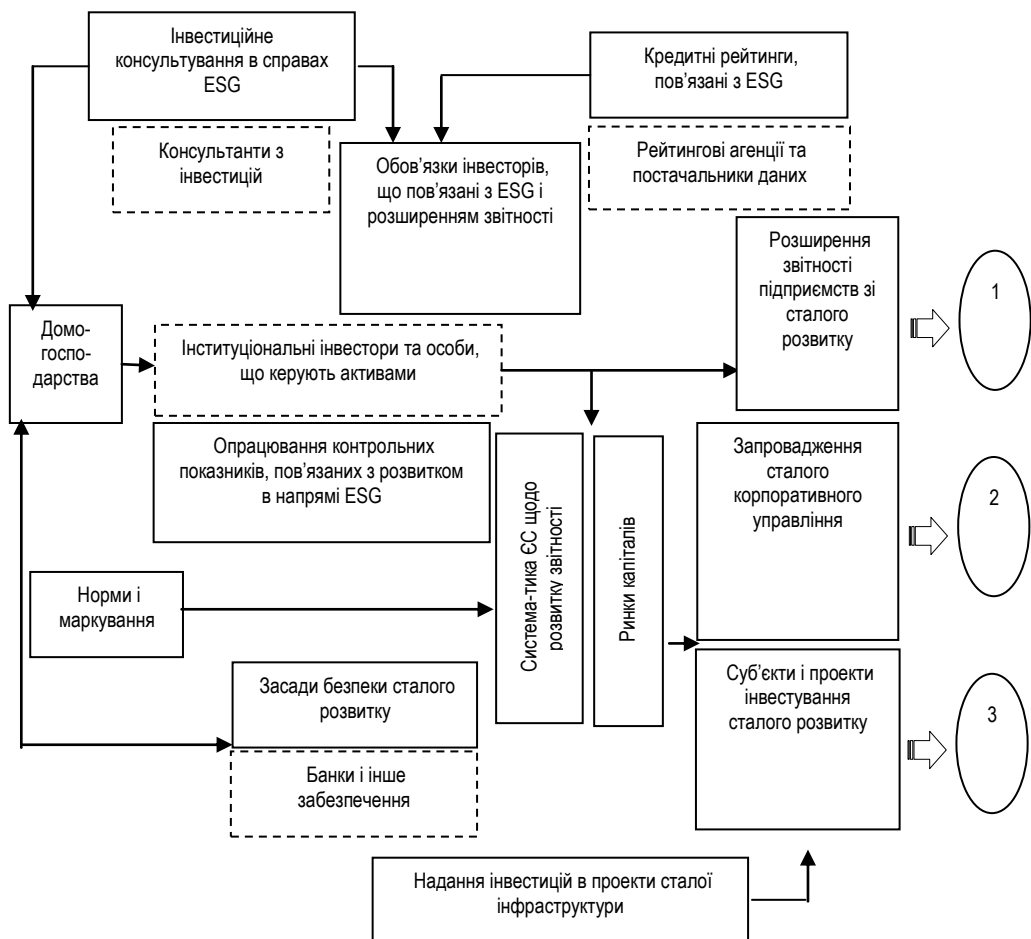

Рис. 2. Механізм і напрями діяльності країн ЄС щодо сталого розвитку

Примітки: 1- перенаправлення капіталу на цілі інвестування сталого розвитку; 2 – розгляд питань сталого розвитку в управлінні ризиками; 3 – сприяння прозорості і довготерміновому підходу; джерело [12, с.23]

Таким чином, як бачимо з рис. 2, одним із важливих наслідків такої діяльності було ініціювання інвестування капіталу в екологічні товари. Вважається з одного боку, що це один з найгуманніших способів для підприємців боротися за конкурентну перевагу.

Але окрім цього суттєвим є те, що і Польща і інші країни повинні щорічно виділяти принаймні 100 млрд. дол. у так званий «кліматичний капітал». Це становить певні труднощі для бюджету, а тому постала нагальна потреба для усунення прогалин у фінансуванні, що виникли.

Це лежить в площині, по перше, палатизації вимог, а по друге, - адаптації кожної країни, зокрема Польщі, до динамічних змін щодо витрат на пом'якшення клімату.

Але натомість за деякими прогнозами витрати на адаптацію досягнуть 340 мільярд. дол. США на рік до 2030 року, а до 2050 року – ця сума зросте до 565 млрд. дол. США на рік. В перспективі також передбачаються значні витрати на матеріальні активи для досягнення цілей чистих нульових викидів. Їх можуть надавати комерційні фінансові установи в рамках прямого фінансування в розмірі приблизно 820 мільярд. дол. на рік. Також за прогнозними оцінками, у 2021-2030 роках банки могли б надати підприємствам до 1,5 трлн. дол. для реалізації сталих інвестицій [14].

Щодо самих польських підприємств, то вони, в силу своїх можливостей, можуть самостійно вирішувати ті чи інші питання сталого розвитку, передбачаючи на це власні кошти, залучаючи меценатів чи інші джерела. В цьому контексті, вони традиційно можуть застосовувати один із двох полярних підходів до бюджетування: зверху вниз або знизу вгору.

Рішення про застосування того чи іншого підходу лежить в площині централізації управління суб'єкта господарювання, а також визначається через оцінку переваг і недоліків при їхньому застосуванні в конкретному підприємстві (табл. 1).

Таблиця 1. Переваги та недоліки бюджетування зверху вниз та знизу вгору

Бюджетування зверху вниз		Бюджетування знизу вгору	
Переваги	Недоліки	Переваги	Недоліки
Час складання	Низька мотивація та ефективність працівників	Висока мотивація працівників і їх відданість цілям компанії	Розширений процес бюджетування
Краща відповідність стратегії	Нижчий рівень командної роботи	Реальний характер бюджетів	Розбіжності в основних і часткових бюджетах
Краща координація бюджетів різних рівнів	x	x	Низька вимогливість бюджетів
x	x	x	Більша ймовірність помилок в бюджетуванні
Застосовується на підприємствах з високою централізацією управління		Застосовується переважно на великих підприємствах	
Низька мінливість середовища Низька кваліфікація менеджерів Низький рівень конкуренції		Децентралізація Висока кваліфікація працівників Краща адаптація до змін зовнішнього середовища	

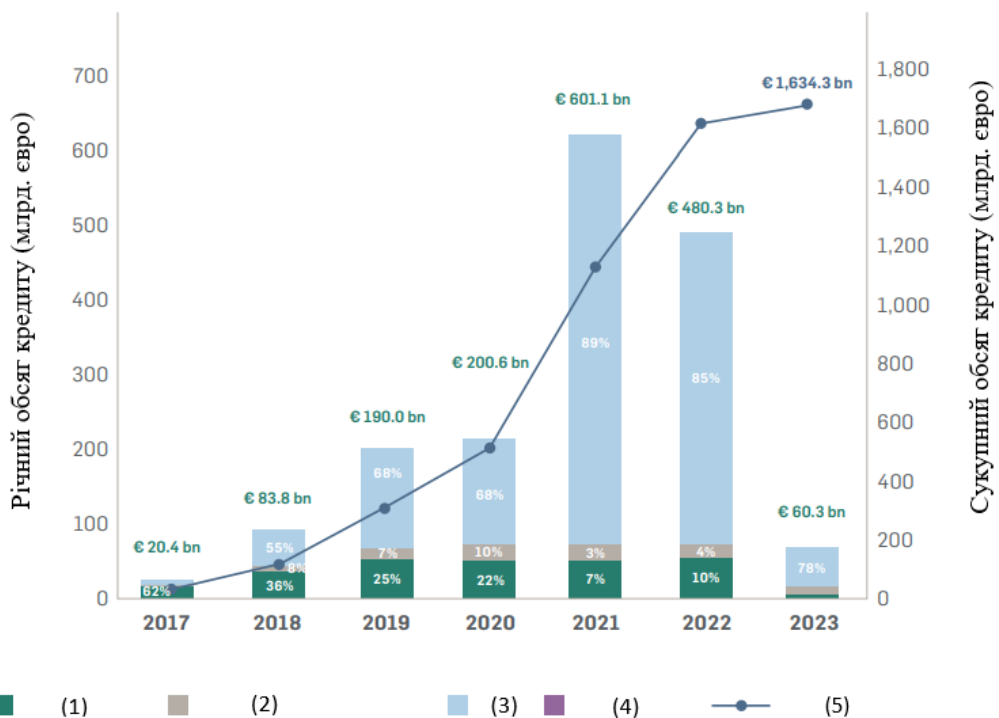
Примітка: сформовано з урахуванням [9]

В польській практиці також застосовують комбінований підхід до бюджетування. Вважається, що це один з прогресивних і більш удосконалених методів. Однак для його застосування слід детально проаналізувати вихідні умови, а також потреби і очікувані результати так, щоб переконатися, що використання такого підходу буде ефективним.

Незважаючи на те, який метод бюджетування обрано, в результаті отримується досить деталізований результат. Реалізація проекту бюджету передбачає використання, як уже зазначалося коштів з різних джерел. Одним із них є отримання кредитів, або так зване кредитне

фінансування. В Польщі таке фінансування для сталого розвитку позначене англійськими літерами SLL (Sustainability Linked Loan (англ.) – позики, пов'язані зі стійкістю). Їхня поява датується в польській практиці 2017 роком, тобто механізм фінансування є відносно новим, але на фінансових ринках, він набуває щоразу більшої популярності. На це вказує той факт, що на нього припадає біля 90% від усіх позик, які класифікуються як збалансовані [11, с.53].

Значне поширення такого кредитування пояснюється гнучкістю формули SLL, яку можна використовувати у великих синдигованих фінансуваннях і пакетах фінансових продуктів, що пропонуються клієнтам. Найвищий рівень кредитів SLL був досягнутий у 2021 році (рис. 3). Натомість 2022 рік поклав початок зниженню рівня такого фінансування на цілі сталого розвитку. А у 2023 році за 6 місяців воно склало лише близько 10 % від 2021 року. Вважаємо, що суттєвий відбиток на це мав початок війни в Україні.

(1) – зелені кредити; (2) – зелені кредити (відповідно до індексу GLP); (3) – SLL; (4) – соціальні кредити; (5) – лінія тренду (сукупна тенденція кредитів)

Рис. 3. Динаміка стійкого кредитного ринку в країнах ЄС

Примітки: джерело [12, с.54]

Але є низка інших чинників, які негативно позначаються на діяльності, спрямованій на зелену трансформацію економіки. Така трансформація зазвичай реалізується на різних рівнях: виробництва і розподілу; в галузі маркетингових комунікацій; звітності про діяльність компаній; при відборі постачальників і сировини в ланцюзі поставок тощо.

Аналіз цих чинників – важливий напрям наукових досліджень, оскільки він дозволить прогнозувати й враховувати негативні й позитивні впливи, а також вирішувати актуальні й першочергові проблемні питання. Не вдаючись у скрупульозну деталізацію, наприклад, можна

одним із них вважати появу такого явища як грінвошинг (псевдо екологічний маркетинг). Він становить загрозу як для споживачів, так і негативно позначається на конкуренції, оскільки не відповідає базовим її засадам. Відповідно реагує на нього і ринок капіталів, адже це явище заважає сталим інвестиціям. Причиною цього є факт неправдивого відображення в управлінській звітності низки пов'язаних з названим явищем показників.

Загалом в Європейському Союзі в законодавчому полі ведеться активна боротьба з явищем псевдо екологічного маркетингу. Зокрема приймаються нові та уточнюються вже прийняті Директиви щодо екологічної безпеки й захисту прав споживачів. Але різноманітність форм грінвошингу суттєво ускладнює сам процес ідентифікації та оцінки цього явища. Однак в цьому контексті ведуться нормативно-правові, організаційні, контрольні, аналітичні, просвітницькі та інші види робіт, якими займаються різного роду інституції.

До прикладу Управління з захисту прав споживачів намагаються зібрати матеріальні докази, що дозволяють оцінити чи сталося порушення випадкове, яке не потребує ініціації застосування штрафних санкцій, чи навпаки.

Згідно польського законодавства, щодо використання усвідомлених зловживань і порушення інтересів споживачів, якщо для цього є підстави, відповідні органи влади можуть накладати штраф до 10% обороту, досягнутого у фінансовому році, що передував року накладення стягнення. А на відповідальну керівну особу (за рішенням суду) накладають штраф у розмірі до 2 мільйонів злотих, якщо ця особа навмисно, своєю дією чи бездіяльністю, допустила порушення регламенту [14].

У 2023 році нормотворчі процеси в напрямі кращого врегулювання питань псевдо екологічного маркетингу і інших питань забезпечення сталого розвитку в Європейському союзі загалом, і в Польщі зокрема, суттєво активувалися. До прикладу, в контексті санкцій, були ініційовані рекомендації щодо конфіскації доходів від реалізації товарів і послуг, щодо яких були використані незаконні позначення, маркування, пов'язані з екологічним декларуванням продукції, або ж пропозиції виключення порушників з публічних тендерів на строк до 12 місяців чи обмеження їх доступу до державної підтримки (зокрема, бюджетного фінансування сталого розвитку).

Варто зауважити, що в Україні питанням псевдо маркетингу, на жаль, приділяється недостатньо уваги. Попри наявність державного регулювання стандартів, законодавства про права споживачів і інших регламентуючих документів, грінвошинг продовжує існувати. Тому використання досвіду країн ЄС – добрий напрям вирішення існуючих в нашій країні проблем.

Висновки і перспективи.

Розглядуваний напрям дослідження досить багатогранний. Акцентування уваги на ключових, на наш погляд, його аспектах, важливе з точки зору пошуку можливостей вирішення наявних проблемних моментів. Запозичення досвіду Польщі, в цій площині є одним з варіантів руху в бік удосконалення. Проведене дослідження – це лише невелика порівняльно-узагальнююча частина, яка однак, може покласти початок до формування дійсно ефективної моделі бюджетування сталого розвитку та активного розвитку такого роду процесу в Україні в післявоєнний період. При цьому має бути більш детально розглянутий досвід польських організацій у цьому плані, які забезпечують виконання відповідних повноважень, в тому числі фінансових і контролюючих, а також досвід Європейських наглядових органів. Подальші наукові дослідження також слід скерувати на ознаки та інструменти прозорості, які сприяють прийняттю рішень щодо інвестиційних проектів, їх раціональному бюджетуванню та забезпечують протидію псевдо екологічному маркетингу. Це уможливить раціональне застосування національних регуляторів і органів нагляду для запровадження дієвої системи контролю, а також сприятиме виробленню нової стратегії протидії негативним проявам, що перешкоджають реалізації принципів сталого розвитку. Особливої уваги потребують також дослідження, пов'язані з проведенням оцінки претендентів на отримання фінансування, пов'язаного зі сталим розвитком. Тому в перспективі актуальним є вивчення досвіду та розробка її методики (обґрунтування вибору показників, ідентифікація ризиків

тощо), дослідження питання змісту й складу звітності як джерела оцінки, а також власне детальний аналіз різних форм фінансування та бюджетування сталого розвитку загалом.

Список використаних джерел

1. Колісниченко В. Польська JSW має намір інвестувати \$392 млн. у досягнення кліматичних цілей. *Horizon Office Towers*. 17 Квітня 2023 р. URL: <https://gmk.center/ua/news/polska-jsw-maie-namir-investuvati-392-mln-u-dosyagnennya-klimatichnih-cilej/>.
2. Козарезенко Л. В. Детермінанти реалізації принципів «зеленого» бюджетування. *Економічний вісник університету*. 2023. Вип. 56. С. 174-182.
3. Професійний менеджмент в сучасних умовах розвитку ринку : *Матеріали доповідей XI науково-практичної конференції з міжнародною участю* (14 грудня 2022 р.). Харків: НФаУ, 2022. 265 с.
4. Сичевський М., Дейнеко Л., Кушніренко О., Вознесенська Н. Сучасні моделі соціально-економічного прогресу і сталій розвиток продовольчої системи. *Продовольчі ресурси*. 2022. №10(18). С.193-206. DOI: <https://doi.org/10.31073/foodresources2022-18-19>.
5. Стрельченко О. В. Бюджетування як складова формування управлінських рішень для аграрного підприємства. *Економіка АПК*. 2020. №7. С.94-102.
6. Соціально-економічні аспекти стійкого розвитку економіки України / Під ред. д.е.н., професора О.О. Непочатенко. Умань: СПД Сочінський, 2016. 300 с.
7. Barańska M. Budżetowanie w wybranych przedsiębiorstwach – prezentacja wyników badań empirycznych. *Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia, Uniwersytet Szczeciński*. 2018. No. 4/1 (94). p. 167-184.
8. Bartkiewicz B. Inwestujmy w przyszłość. Zielone finanse w Polsce. 2023. S.114-116.
9. Diering T. Budżetowanie odgórne vs budżetowanie partycypacyjne. *Analiza i kontrola finansowa*. 2021. URL: <https://analizafinansowa.pl/planowanie-i-prognozowanie/budzetowanie-odgorne-vs-budzetowanie-partycypacyjne-4383.html>.
10. Dietl M. Taksonomia unijna: jakie jest podejście inwestorów do kwestii raportowania ESG i jaki jest wpływ raportowania na wycenę spółek. *Zielone finanse w Polsce*. 2023. S.120-122.
11. Krawczyńska-Kaczmarek M. Finansowanie w formule Sustainability Linked katalizatorem zrównoważonej transformacji w realnej gospodarce. *Zielone finanse w Polsce*. 2023. S.50-57.
12. Plan działań: Finansowanie zrównoważonego wzrostu gospodarczego. *Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiej, Rady, Europejskiego Banku Centralnego, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów*. Bruksela, 3.8.2018 COM(2018).
13. Szwarz K., Wyszowski K. Polska Platforma Zrównoważonych Finansów jako forum dla działania i dyskusji rynku kapitałowego. *Zielone finanse w Polsce*. 2023. S.104-110.
14. Zielone finanse w Polsce 2023. Pod redakcją Ludwika Koteckiego. Warszawa. 2023. 152 s. URL: <https://odpowiedzialnybiznes.pl/wp-content/uploads/2023/06/Zielone-Finanse-w-Polsce-2023.pdf>

Статтю отримано: 21.10.2023 / Рецензування 05.12.2023 / Прийнято до друку: 30.12.2023

Olga Napialidi

Ph.D. (in Economics), Associate Professor
Department financial technologies and banking business
Westukrainian National University
Ternopil, Ukraine
E-mail: nipialidi@ukr.net
ORCID: 0000 -0002-9962-2939

BUDGETING FOR THE ECOLOGY: POLISH EXPERIENCE AND SPECIFICITY

Abstract

Introduction. In today's unstable conditions, the issues of planning and budgeting are gaining exceptional weight and relevance. Their solution makes it possible to achieve relative resistance to challenges and risks, and also contributes to more efficient functioning of enterprises in competitive conditions. In addition, taking into account the level of influence of human activity on the use of limited natural resources and on the ecology, the task of their preservation comes to the fore,

which can also be solved thanks to the use of these tools, since planning and budgeting are able to provide the most optimal budget solutions and contribute to the solution of global problems of humanity.

Methods. The article is based on the methods of empirical and theoretical research. In particular, the comparison is used in the process of identifying the specifics of budgeting and financing of sustainable development in Poland and Ukraine. Analysis and synthesis are applied when establishing the differences between top-down and bottom-up budgeting methods. The systematic approach ensured the study of the peculiarities of the implementation of sustainable development financing from various sources with an emphasis on lending. Graphical methods are used to represent a systematic view of lending related to sustainable development. The use of various methods and generalizations made it possible to obtain qualitative research results that allow effective application of existing foreign experience to spread its use in Ukrainian practice in order to develop the principles of sustainable development in the post-war period.

The results. As a result of the conducted research, the experience of the EU countries, in particular Poland, on the issues of sustainable development budgeting and its most important component – environmental protection, is summarized. A critical assessment of the organizational component of budgeting ensured the construction of a simplified scheme of the EU's activities on issues of sustainable development and its financing, which can serve as a basis for improving similar activities in Ukraine. It is proposed to use the budgeting practice that is maximally adapted to a specific business entity by taking into account the disadvantages and advantages of its respective methods (top-down and bottom-up). The expediency of lending enterprises for environmental purposes is substantiated and their dynamics in the Republic of Poland are analysed. Emphasis is placed on the need to analyse factors that negatively affect activities aimed at green transformation of the economy. Attention is focused on the assessment of green washing, as one of the negative factors influencing the financing of sustainable development, as well as on the Polish experience of applying fines and ways of developing budgeting practice.

Discussion. Further scientific research should be directed to the study of transparency features and tools, including a taxonomy, which facilitate decision-making on investment projects, their rational budgeting and counteract pseudo-environmental marketing. In the future, it is also relevant to study the experience and develop a methodology for assessing lending entities (justification of the choice of indicators, identification of risks, etc.), to study the content and composition of reporting as a source of assessment, as well as to conduct a detailed analysis of various forms of financing and budgeting for sustainable development. This will enable the rational use of national regulators and supervisory authorities to introduce an effective control system, and will also contribute to the development of a new strategy to counteract the negative manifestations that impede the implementation of sustainable development.

Keywords: budgeting, sustainable development, financing, lending, ecology, marketing, green washing, analysis, planning.

References

1. Kolisnichenko, V. (2023). Poland ISV intends to invest \$392 million in achieving climate change. *Horizon Office Towers*. Available at: <https://gmk.center/ua/news/polska-jsw-maie-namir-investuvati-392-mln-u-dosyagnennya-klimatichnih-cilej/>.
2. Kozarezenko, L.V. (2023). Determinanty realizatsiyi pryntsyypiv «zelenoho» byudzhetuvannya. *Ekonomichnyy visnyk universytetu [Determinants of implementing the principles of green budgeting]. Ekonomichnij visnyk universytetu [Economic Bulletin of the University]*, 56, 174-182. [in Ukr.]
3. Professional management in modern conditions of market development: *Materiali dopovidej XI naukovopraktichnoyi konferentsiyi z mizhnarodnoyu uchastyu* (2022). Harkiv: NFaU.
4. Sichevskij ,M., Dejneko, L., Kushnirenko, O. & Voznesenska N. (2022). Suchasni modeli sotsialno-ekonomichnoho prohresu i stalyy rozvytok prodovolchoyi systemy [Modern models of socio-economic progress and sustainable development of the food system]. *Prodovolchi resursi [Food resources]*, 10(18), 193-206. Available at: <https://doi.org/10.31073/foodresources2022-18-19>. [in Ukr.]
5. Strelchenko, O. V. (2020). Byudzhetuvannya yak skladova formuvannya upravlinskykh rishen dlya ahrarnoho pidpryemstva [Budgeting as a component of the formation of management decisions for an agricultural enterprise]. *Ekonomika APK [Economy of agro-industrial complex]*, 7, 94-102. [in Ukr.]
6. Nepochatenko, O.O. (Ed.) (2018). Socio-economic aspects of sustainable development of the economy of Ukraine. Uman: SPD Sochinskij.
7. Baranska, M. (2018). Budgeting in selected enterprises - presentation of empirical results. *Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia, Uniwersytet Szczecinski*, 4/1 (94), 167-184. [in Pol.]
8. Bartkiewicz, B. (2023). Let's invest in the future. *Green finance in Poland*, 114-116. [in Pol.]
9. Diering, T. (2021). Top-down budgeting vs. participatory budgeting *Analiza i kontrola finansowa*. Available at: <https://analizafinansowa.pl/planowanie-i-prognozowanie/budzetowanie-odgorne-vs-budzetowanie-partycypacyjne-4383.html>.

10. Dietl, M. (2023). EU taxonomy: what is the approach of investors to the issue of ESG reporting and what is the impact of reporting on company valuation. *Zielone finanse w Polsce*, 120-122. [in Pol.]

11. Krawczynska-Kaczmarek, M. (2023). Sustainability Linked financing as a catalyst for sustainable transformation in the real economy *Zielone finanse w Polsce*, 50-57. [in Pol.]

12. Action plan: Financing sustainable economic growth. Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiej, Rady, Europejskiego Banku Centralnego, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów. Bruksela, 3.8.2018 COM(2018).

13. Szwarc, K, Wyszowski K. (2023). Polish Platform for Sustainable Finance as a forum for capital market activities and discussions. *Zielone finanse w Polsce*, 104-110. [in Pol.]

14. Green finance in Poland 2023. Rod redakcja Ludwika Koteckiego. Warszawa, 152. Available at: <https://odpowiedzialnybiznes.pl/wp-content/uploads/2023/06/Zielone-Finanse-w-Polsce-2023.pdf>.

Received: 10.21.2023 / Review 12.05.2023 / Accepted 12.30.2023

